

การพัฒนาวิดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ทำรามโนราห์เบื้องต้น

รักษนกขรินทร์ พูลสุวรรณนธิ และอาศิรา ราชเวียง

สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
วิทยาเขตวังไกลกังวล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ 77110

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การพัฒนาวิดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ทำรามโนราห์เบื้องต้น ด้วยเทคโนโลยีการบันทึกเสียง ระบบดิจิทัล (DOLBY SURROUND) ที่มีคุณภาพในระดับดี เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความรู้ใหม่ และมีวัตถุประสงค์เพื่อนำความรู้ที่นำไปใช้ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ มโนราห์ หรือเรียกสั้นๆว่า โนรา เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้โดยเฉพาะ มีทำรำที่อ่อนช้อย สวยงาม บทร้องเป็นกลอนสด เครื่องดนตรีประกอบด้วย กลอง ทับคู่ ฉิ่ง โหม่ง ปี่ชวา และกรับ เป็นการแสดงกึ่งเล่าเรื่อง โดยมีทั้งหมด 6 ตอน เรื่องที่เล่าคือ เรื่องของนางมโนราห์และพระสุธน นางมโนราห์ผู้ซึ่งเป็นกึ่งคนกึ่งนก ได้ถูกจับตัวมาเป็นภรรยาของพระสุธน แต่ด้วยความงามของนางมโนราห์ ทำให้โรหิตย์เกลียดชังและออกอุบายกลั่นแกล้งให้ทำพิธีบูชายันต์นางมโนราห์ แต่ด้วยความฉลาดของนางมโนราห์จึงขอปีกและหางเพื่อรำตามแบบฉบับของกนิรี จึงสามารถหลบหนีไปได้ ทำรามของนางมโนราห์จึงมีท่วงท่าและลีลาของนกประกอบอยู่ด้วย และมีชื่อเรียกทำรำที่แตกต่างกันออกไป กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เชี่ยวชาญในการผลิตสื่อวิดิทัศน์ จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหาทำรามโนราห์ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ซึ่งวิดิทัศน์เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ทำรามโนราห์เบื้องต้น ใช้เทคโนโลยีการบันทึกเสียงระบบดิจิทัล ประกอบด้วยสัญญาณเสียงดิจิทัลทั้งหมด 6 ช่องทางแยกขาดจากกัน มี 5 ช่องทางสำหรับลำโพง 5 ตัว และช่องที่ 6 สำหรับสัญญาณเสียงต่ำ เพื่อใช้กับ Sub-Woofers หรือเรียกอีกอย่างว่า 5.1 Channel ข้อดีของระบบเสียงแบบนี้คือ จะใช้เนื้อที่ในการบันทึกน้อยกว่าระบบอื่นๆ ทำให้สามารถเพิ่มช่องทางเสียงได้มากขึ้น และสามารถรับฟังได้จากเครื่องเล่น DVD, Digital TV หรือการเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ต่างๆที่ผ่านสายส่งข้อมูลแบบดิจิทัล

คำสำคัญ : การพัฒนาวิดิทัศน์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำรามโนราห์เบื้องต้น

บทนำ

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ปราโมทย์ ดีชุม ผู้ควบคุมและหัวหน้าชุมนุมโนราห์ โรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา จังหวัดชุมพร ได้ความว่า ปัจจุบันศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้อย่างมโนราห์ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องด้วยเหตุผลและปัจจัยหลายประการ เช่น การที่เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามากขึ้น ทำให้ศิลปะพื้นบ้านของไทยเริ่มเลือนหายไป โดยเฉพาะเยาวชนที่ให้ความสำคัญกับการแสดงรามโนราห์น้อยลง ถึงแม้จะเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของภาคใต้

วิดิทัศน์ เป็นสื่อการเรียนรู้ชนิดหนึ่งที่สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จุดเด่นของวิดิทัศน์ คือสามารถทำให้ผู้เรียนได้รับชมทั้งภาพและเสียงไปพร้อมๆกัน อีกทั้งยังเสนอสีสัน ตัวอักษรประกอบ เทคนิคการถ่าย

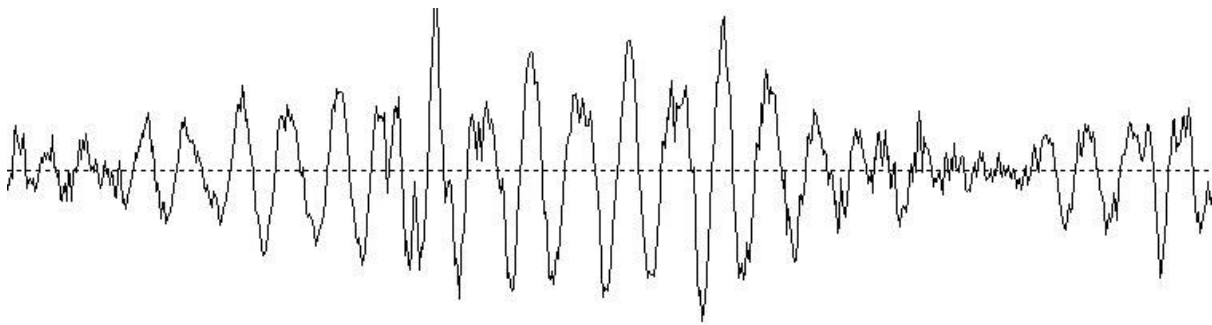
ทำ และเทคนิคการลำดับภาพในกระบวนการตัดต่อที่ช่วยดึงดูดความสนใจได้ดีเป็นพิเศษ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการชมวิดีโอที่สนใจได้ง่ายและรวดเร็ว

การบันทึกเสียงระบบดิจิทัล

เป็นการบันทึกเสียงด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะจัดเก็บข้อมูลเสียงในรูปของไฟล์ข้อมูลแบบดิจิทัลที่แทนค่าของข้อมูลที่เก็บด้วยตัวเลขฐานสอง กระบวนการทางเสียงในระบบดิจิทัล จะประกอบด้วย ภาครับ(Input) ไมโครโฟน ภาคนำขยาย(Amplifier) เครื่องขยายเสียง และภาคส่งออก(Output) ลำโพง รวมเข้าด้วยกัน จึงทำให้ระบบเสียงแบบดิจิทัลมีขนาดเล็กกะทัดรัด และใช้อุปกรณ์ในการบันทึกเสียงน้อยชิ้น

พื้นฐานของเสียง (Basic sound)

เสียง เป็นคลื่นชนิดหนึ่งที่เราไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจ จึงได้มีการสร้างภาพของคลื่นเสียงออกมา เรียกว่า เวฟฟอร์ม (Waveform)

รูปที่ 1 แสดง เวฟฟอร์ม (Waveform) คลื่นเสียง

ระบบเสียงดิจิทัล

เป็นการแปลงคลื่นเสียงแบบอนาล็อก (Analog) ให้กลายเป็นสายธารข้อมูลที่เรียงกันในระบบดิจิทัล (Digital) ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเทคนิคต่างๆ ดังนี้

- Channels เป็นรูปแบบของการบันทึกหรือเสียงว่าจะบันทึกเป็นร่องเสียงเดียว (Mono) หรือแบบสองร่องเสียง (Stereo)
- Bit Resolution เป็นการแบ่งระดับของสัญญาณเสียงที่รับเข้ามา เช่น 2 bit, 4 bit, 8 bit, ..., 24 bit เป็นต้น การแบ่งระดับยิ่งมากจะทำให้ความละเอียดมากขึ้นด้วย ดังนั้น จำนวนบิตสูงก็ทำให้คุณภาพเสียงดีกว่าบิตต่ำ แต่ทั้งนี้ก็จะทำให้ขนาดไฟล์เสียงนั้นมีขนาดใหญ่ตามไปด้วย
- Sampling Rate หมายถึง ความเร็วในการอ่าน/เขียนข้อมูล วัดเป็นครั้งต่อวินาที หรือเฮิรต (Hertz : Hz) เช่น 22 KHz, 44.1 KHz, 96 KHz เป็นต้น ซึ่งค่านี้จะเป็นตัวบอกถึงคุณภาพของการรับสัญญาณเสียงสูงสุดที่รับได้ หรือเรียกว่า Bandwidth มาตรฐานของเสียงที่ใช้กันในระดับ FM อยู่ที่ 32 KHz สำหรับ CD เพลงอยู่ที่ 44.1 KHz และมาตรฐานของห้องบันทึกเสียงอยู่ที่ 96 KHz

ทำรำมโนราห์

ทำรำมโนราห์ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวว่าทุกคนหรือทุกคณะจะต้องรำเหมือนกัน เพราะการทำรำมโนราห์ คนรำจะบังคับเครื่องดนตรี หมายถึงคนรำจะรำไปอย่างไรแล้วแต่ลีลา หรือความถนัดของแต่ละคน เครื่องดนตรีจะบรรเลงตามทำรำ เมื่อผู้รำเปลี่ยนทำรำจากทำหนึ่งไปยังอีกทำหนึ่ง เครื่องดนตรีจะต้องสามารถแปลงเพลงได้ตามคนรำ ดังนั้นทำรำมโนราห์จึงแตกต่างกัน แม้บางทำเป็นทำรำที่มีชื่อเดียวกัน อาจรำไม่เหมือนกัน แต่ทำรำที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงรวบรวมได้จากคำชี้แจงของนายจ้ง ภักดี ผู้เคยเล่นละครชาตรีอยู่ที่เมืองตรัง ในบทพระนิพนธ์ตำนานละครอิเหนา ว่ามี 12 ทำ ดังนี้

1. ทำแม่ลายกนก

2. ทำราหูจับจันทร์ หรือทำเขาควย

3. ทำกนิษฐ หรือกนิษฐรำ (ทำชี้หนอน)

4. ทำจับระบำ

5.ท่าลงฉาก

6.ท่าฉากน้อย

7.ท่าพาลา (พาลา)

8.ท่าบัวตูม

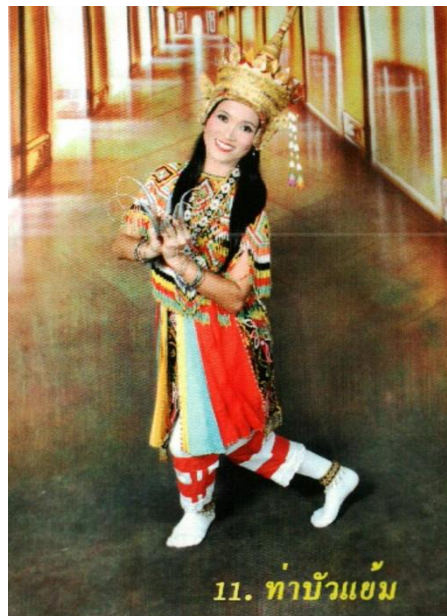
9.ทำบัวบาน

10.ทำบัวคลี่

11.ทำบัวแฉ่ม

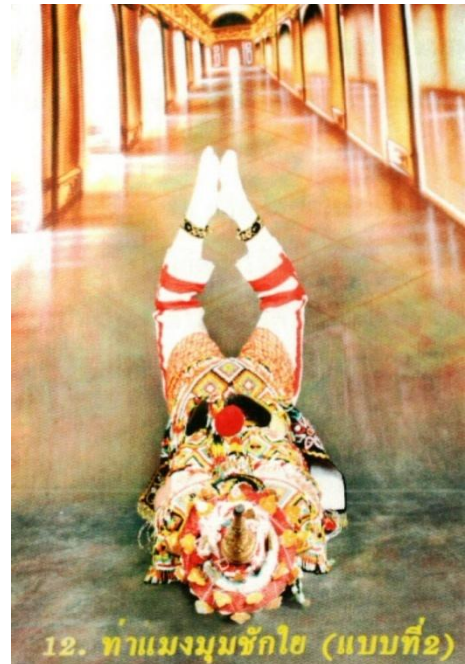
12. ทำแมงมุมชักใย

แบบที่ 1

12. ทำแมงมุมชักใย (แบบที่ 1)

แบบที่ 2

12. ทำแมงมุมชักใย (แบบที่ 2)

ขั้นตอนการผลิตวิดีโอทัศน์

ระบบการผลิตวิดีโอทัศน์ เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับงานเทคนิคทางโทรทัศน์ นับตั้งแต่การเลือกรูปแบบของรายการ การเขียนบทโทรทัศน์ การผลิตรายการ จนถึงการประเมินผลของรายการที่ผลิต ซึ่งขั้นตอนการผลิตวิดีโอทัศน์สามารถสรุปได้ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนเตรียมการผลิต (Pre-Production) เป็นการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆก่อนผลิตรายการ ได้แก่ บทวิดีโอทัศน์ บุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ งานศิลปกรรม โดยมีการประชุมปรึกษาหารือในที่ทำงานที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงาน ตลอดจนปัญหาต่างๆก่อนลงมือปฏิบัติตามตารางเวลาที่กำหนดไว้
2. ขั้นตอนผลิตรายการ (Production) เป็นขั้นตอนที่จะบันทึกวิดีโอทัศน์ตามแผนการทำงานซึ่งก่อนที่จะดำเนินการต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆให้ทราบวัน เวลา ในการบันทึกรายการ ตรวจสอบวัสดุอุปกรณ์ให้เรียบร้อย อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน มีการซักซ้อมผู้แสดง ซักซ้อมกล้องก่อนถ่ายทำจริง ในขณะที่มีการบันทึกรายการ หากพบข้อบกพร่องต้องแก้ไขและบันทึกใหม่ทันที
3. ขั้นตอนหลังการผลิต (Post Production) เป็นขั้นตอนหลังจากบันทึกรายการวิดีโอทัศน์แล้ว จะต้องนำภาพแต่ละ Shot แต่ละ Scene มาจัดลำดับให้ต่อเนื่องตามบทที่กำหนดไว้ ขั้นตอนหลังการผลิตมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้
 - การตัดต่อ (Editing) เป็นการนำภาพมาตัดต่อให้เป็นเรื่องราวตามบท

- การบันทึกเสียง (Sound Recording) เป็นขั้นตอนหลังต่อภาพได้สมบูรณ์ตามบทแล้ว จึงมีการบันทึกเสียงดนตรี เสียงบรรยาย และเสียงประกอบลงไป
- การฉายเพื่อตรวจสอบ (Preview) เมื่อบันทึกเสียงวิดิทัศน์แล้วต้องนำไปฉายเพื่อตรวจสอบความเรียบร้อย และปรับปรุง
- การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลรายการหลังการผลิต ได้แก่ การประเมินความถูกต้องด้านเนื้อหา ความสมบูรณ์ของเทคนิคการผลิต โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตวิดิทัศน์

ผลการวิจัย

สรุปผลการประเมินสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ทำรามโนราห์เบื้องต้น ของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า สื่อมีคุณภาพในระดับดีมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.58 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1.คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ทำรามโนราห์เบื้องต้น ของผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 อยู่ในระดับดี โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 5.00 น. อยู่ในระดับดีมาก คือ ความชัดเจนของภาพ ความเหมาะสมของเสียงดนตรีและเสียงประกอบ ซึ่งวสันต์ อดิษฐ์(2525) กล่าวว่า สื่อวิดิทัศน์เพื่อการเรียนนั้น ทำให้ผู้เรียนได้ยินเสียง และเห็นอากัปกริยาท่าทางประกอบในสถานการณ์จริง และ เดล (Dele,1969) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของวิดิทัศน์ต่อการเรียนการสอน คือ สามารถบันทึกภาพและปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆในการสาธิตให้ดีขึ้นได้ ส่งผลให้สื่อมีประสิทธิภาพจริง และสามารถนำไปใช้ประกอบการสอนได้

2.คุณภาพของสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ทำรามโนราห์เบื้องต้น ของผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.84 อยู่ในระดับดีมาก โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 5.00 น. อยู่ในระดับดีมาก คือ ความถูกต้องของเนื้อหาที่น่าสนใจ ลำดับขั้นตอนของเนื้อหาถูกต้อง และขั้นตอนในการปฏิบัติมีรายละเอียดชัดเจน ความเป็นไปได้ของผู้เรียนที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง ความเหมาะสมของระดับเสียงดนตรีกับเสียงบรรยาย ซึ่งมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอน สอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2530) ให้ความรู้เข้าใจจนถึงกระบวนการที่ซับซ้อน เป็นเครื่องมือที่สอนได้แทนครูโดยตรง และการใช้วิดิทัศน์การสอนแทนครูหรือการใช้ควบคู่กับการสอนของครู ซึ่งอาจดีกว่าการอธิบายของครู ไพโรจน์ ตรีธนากุลและคณะ(2524) สามารถนำเอาเรื่องราวเฉพาะจุดมาให้ศึกษารายละเอียดได้ โดยได้รวมเอกลักษณ์ที่ดีของสื่อต่างๆนำมาเสนอด้วยภาพและเสียง ทำให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการรับรู้สูง และยังสามารถนำกลับมาทบทวนได้ด้วยตนเองตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

- 1.ในกรณีที่มีการบันทึกภาพโดยใช้กล้องมากกว่า 1 ตัว ควรมีการศึกษาในเรื่องของการจัดแสง การตั้งสมดุลสีขาวก่อนทำการถ่ายทำ เพื่อจะได้แสงที่ไม่สว่างเกินไป และความสว่างของแสงอยู่ในระดับเดียวกัน
- 2.ควรมีการพัฒนาการถ่ายทำในบทอื่นๆที่เกี่ยวข้อง หรือเพิ่มเติมเนื้อหาในสวนของประวัติโนราห์ โดยตรงจากเอกสารที่อ้างอิงได้ มากกว่าจากคำบอกเล่าจากสื่อบุคคลที่สืบทอดต่อกันมา

3. ในการถ่ายทำวิดีโอทัศน์ ควรเลือกใช้มุมกล้องที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความชัดเจนของท่ารำให้มากกว่านี้ เพราะท่ารำมโนราห์เป็นการเคลื่อนไหว การหามุมที่เหมาะสม ที่สามารถเห็นรายละเอียดของท่ารำ จะทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้จริง